

معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان
گروه آموزش و ارتقای سلامت

اصول طراحی و اجرای مداخلات ارتقای سلامت

ویژه کانون های سلامت محله استان اصفهان

پاییز ۱۴۰۳

ارتقای سلامت (HEALTH PROMOTION)

- **توانمند سازی** مردم در شناخت عوامل تاثیرگذار بر سلامت فردی و اجتماعی و **تصمیم گیری صحیح** در انتخاب رفتارهای بهداشتی و در نتیجه رعایت شیوه زندگی سالم می باشد.
- هر گونه **ترکیب** و ابتکار طراحی شده بهداشتی، آموزشی، اقتصادی، سیاسی، معنوی یا سازمانی که موجب **تغییرات نگرش مثبت، رفتاری، محیطی** یا **اجتماعی جهت ارتقای سلامت مردم** می شود
- ارتقای سلامت یک **تعهد** است در ارتباط با **کاهش نابرابری** ها، اهمیت دادن و تمرکز بر **پیشگیری**، کمک به مردم برای تطابق و سازگاری با شرایط و موقعیتها، خلق **محیط های حمایتی** برای سلامت که مردم بهتر بتوانند از خودشان مراقبت کنند (WHO)

مفاهیم و اصول ارتقای سلامت

• **قادرسازی** مردم برای کنترل و احساس **مسئولیت برای سلامتی شان** به عنوان جزء مهم از زندگی روزمره هم به عنوان عمل خود به خودی و هم سازماندهی شده برای سلامت

• **نیاز به همکاری بخش های مختلف** خارج از بخش بهداشت

• **ترکیب روشها** و رویکردهای گوناگون **اما مکمل**، شامل: ارتباطات، آموزش، قانون، امور مالی، تغییرات سازمانی، توسعه اجتماعی و فعالیتهای خودجوش محلی در مقابل مخاطرات سلامتی.

مفاهیم و اصول ارتقای سلامت

- تشویق مشارکت عمومی واقعی و موثر شامل بسط و توسعه مهارت‌های حل مسئله و تصمیم‌سازی به صورت فردی و جمعی و درگیر کردن متخصصان سلامتی در آموزش و دفاع از سلامت، به خصوص آنهایی که در مراقب‌های اولیه فعالیت دارند.

- پرهیز از سرزنش افراد دارای مشکل

- پرهیز از هرگونه پیش‌داوری و قضاوت

پنج اولویت اقدام ارتقای سلامت (طبق منشور اوتاوا):

Building a Healthy Public Policy

■ ایجاد سیاست سلامت همگانی

(تصمیم هر تصمیم گیرنده ای باید در راستای سلامت باشد)
(شغل، صلح، آموزش، عدالت و برابری)

Creating Supportive Environments

■ خلق محیط های حمایتی

Strengthening Community Action

■ تقویت اقدام جامعه (مشارکت)

We do not see things as they are; we see things as we are.

Developing Personal Skills

■ توسعه مهارت های فردی

(کار مردم برای مردم)

Reorienting Health Services

■ بازنگری در خدمات بهداشتی

(هر کاری در بخش سلامت، سرمایه گذاری است نه هزینه)

ارتقای سلامت:

توسعه هماهنگ ، موزون و منطقی آموزش سلامت ،

حفاظت از سلامت و پیشگیری است

Health promotion

تعریف مداخله ارتقای سلامت:

تلاشی است برای ارتقای رفتاری که باعث بهبود سلامت روانی و جسمانی یا باز شکل دهی رفتار افرادی که دارای خطرات سلامتی هستند.

مداخله ممکن است یک فعالیت منحصر به فرد یا مجموعه ای از فعالیت هایی که طراحی شده اند که جمعیت هدف را در رسیدن به اهداف کلی و اختصاصی برنامه کمک کنند باشد.

مداخلات ارتقای سلامت با هدف تعیین علل رفتاری و غیر رفتاری مشکلات سلامت و برنامه ریزی در جهت ایجاد، توسعه و حفظ رفتارهای سلامت انجام می گیرد.

در طراحی مداخله توجه به موارد زیر مهم می باشد:

- تناسب فرهنگی
- روش های افزایش آگاهی
- روش های تغییر نفوذ اجتماعی
- منابع استراتژیک و فعالیت ها

مراحل کلی برنامه ریزی مداخلات ارتقای سلامت :

۱. نیازسنجی و تعیین اولویت های سلامت
۲. بیان مسئله، ارزیابی وضعیت موجود و شاخص ها
۳. تحلیل مشکل (علل رفتاری و غیر رفتاری)
۴. تدوین اهداف کلی و اهداف اختصاصی
۵. تعیین استراتژی ها و فعالیت ها برای اهداف اختصاصی
۶. ارزشیابی برنامه شامل : ارزشیابی تشخیصی، ارزشیابی **فرایند**، ارزشیابی **اثر** (تغییرات کوتاه مدت و میان مدت) ارزشیابی **نتیجه** یا پیامد (تغییرات بلند مدت)

مرحله دوم – بیان مسئله، بررسی وضعیت موجود و شاخص ها

بخش کامل و معین طراحی برنامه و ارزشیابی آن.

این بخش به صورت فرایند بررسی و ارزیابی ارقام یا عناوین مرتبط با هدف نهایی، رویدادها یا افراد، مطابق با مجموعه قوانینی مشخص و خاص تعریف می شود.

داده های حاصل از ارزیابی وضعیت موجود : کمی و کیفی

نحوه انجام ارزیابی وضعیت موجود

- ۱- شناسایی افراد کلیدی
- ۲- بررسی تجارب و سوابق قبلی
- ۳- جمع‌آوری داده‌های سلامت
- ۴- بررسی قوانین و آیین‌نامه‌های موجود
- ۵- ارزیابی چشم‌اندازهای مرتبط
- ۶- تحلیل (PEEST: Political, Economic, Environmental, Social, Technological)
- ۷- تعیین عوامل مستعدکننده و عوامل بازدارنده

نحوه انجام ارزیابی وضعیت موجود:

شناسایی افراد کلیدی:

تهیه فهرستی از افراد و سازمان‌های علاقه‌مند یا درگیر در موضوع.

آنالیز افراد کلیدی شناسایی شده:

(چه کسی از برنامه شما **حمایت** می‌کند، چه کسی **مخالف** آن است و چه کسی موافق است اما حاضر به همراهی با شما نیست؟ چه کسی موافق است و با شما همکاری خواهد کرد؟).

نحوه انجام ارزیابی وضعیت موجود:

بررسی تجارب و سوابق قبلی:

- بررسی سوابق برنامه‌های عملیاتی ارتقای سلامت قبلی اجرا شده در منطقه
- بررسی سوابق تحقیقات قبلی در زمینه مسایل سلامت در اولویت منطقه
- بررسی نتایج ارزشیابی برنامه‌های عملیاتی ارتقای سلامت قبلی منطقه
- تهیه و بررسی برنامه دیگری در زمینه سلامت اجرا شده در محله مورد نظر
- تهیه فهرستی از داده‌های مورد نیاز برای ارزیابی وضعیت موجود

نحوه انجام ارزیابی وضعیت موجود

جمع آوری داده‌های سلامت:

- داده‌های جمعیتی
- میزان مرگ و میر و ابتلای به بیماری و ناتوانی ناشی از بیماری و مرگ
- داده‌های رفتاری
- داده‌های سلامت (شامل شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی و محیطی)

نحوه انجام ارزیابی وضعیت موجود

بررسی قوانین و آیین نامه های موجود:

قوانین و مقررات سازمان تان، سایر قوانین و مقررات، خط مشی ها، سیاست ها و دستورالعمل ها، استانداردهای حرفه ای و تخصصی و ملاحظات اخلاقی، سیاست های مصوب، قوانین و مقررات شرکای بالقوه و رقبا، قوانین بودجه ای.

نحوه انجام ارزیابی وضعیت موجود:

ارزیابی چشم‌اندازهای مرتبط:

چشم‌انداز سازمان، چشم‌انداز سایر شرکای درگیر در فرآیند برنامه‌ریزی، چشم‌انداز مطلوب مدیران، سیاستمداران، رهبران جامعه، چشم‌انداز برنامه‌های عملیاتی استراتژیک مرتبط.

نحوه انجام ارزیابی وضعیت موجود

تحلیل (PEEST: Political, Economic, Environmental, Social, Technological)

تعیین عوامل سیاسی، اقتصادی، محیطی، اجتماعی و تکنولوژیکی که می‌توانند بر برنامه شما تأثیر گذارند

نحوه انجام ارزیابی وضعیت موجود

تعیین شکاف‌های اطلاعاتی:

مرور تمام اطلاعات جمع‌آوری شده تا اینجای کار.

تعیین شکاف‌های اطلاعاتی موجود در طراحی برنامه.

مشخص ساختن منابع و روش جمع‌آوری اطلاعات جدید برای رفع شکاف‌های اطلاعاتی.

نحوه انجام ارزیابی وضعیت موجود

تعیین عوامل مستعدکننده و عوامل بازدارنده:

عوامل مستعدکننده (تقویت رفتار مورد نظر)

عوامل بازدارنده (مانع از رفتار مورد نظر)

تعیین اینکه برای توسعه عوامل مستعدکننده و کاهش عوامل بازدارنده چه باید کرد.